

BADENES GALLACH, Enrique. *La topografía médica d'Alzira de 1917.* Introducció Aureliano LAIRÓN- Ciprià TEODORO i Josep BERNABEU- Carmel FERRAGUD. València: Institució Alfons el Magnànim, 2017. Estudis Comarcals, 7. XL pàgs. + 270 pàgs. + LVI pàgs. i ils. [15,5 x 21].

Estudi sobre un document inèdit. Es tracta d'una topografia mèdica sobre Alzira (si bé no és la primera sobre la població, ja que el doctor Llansol n'havia elaborat una altra un segle abans). Cal recordar que el gènere de topografies mèdiques de poblacions va ser freqüent durant els ss. XIX i XX. S'edita el text complet redactat per Enrique Badenes, qui el va presentar al premi "Iglesias González" celebrat a la Real Academia de Medicina (Madrid), i va obtenir un accèssit. El document quedà ocult en els arxius de la institució. Aquest i altres van ser instruments metodològics pel reconeixement de l'etiologia social i van legitimar un intervencionisme mèdic en l'organització de la vida pública.

El volum consta d'una introducció històrica a Alzira redactada per Aureliano J. LAIRÓN PLA en la qual comenta que era la ciutat més important de la província de València el 1916. Pels voltants d'aquesta data va patir una greu crisi econòmica i social. El 1917 la crisi es va aguditzar i es va paraitzar l'activitat havent-hi molts problemes amb els cítrics; es tancaren els magatzems de confecció de taronja.

S'exposen aspectes sobre l'origen del premi i sobre la biografia de Badenes, qui a més de ser metge es dedicà al periodisme. El projecte sobre la topografia d'Alzira estava condicionat pels canvis que havia mostrat la higiene al llarg del s. XIX, en evolucionar la preocupació pel medi geoclimàtic. S'estudiava la geografia mèdica i es redactaven memòries de salut pública per conèixer la realitat sanitària d'un entorn específic. La primera part d'aquelles memòries exposava la mosografia (situació geogràfica i descripció urbanística). La segona tractava sobre l'estudi sociomèdic i demogràfic (la patologia i la higiene social). La darrera part analitzava la característica morbosa o patologia, acompanyada d'uns consells higiènics.

L'obra que aquí es revisa era àmplia i esmentava les malalties amb la finalitat de solventar-les. A la part de mesografia hi ha un capítol dedicat a les plantes medicinals. L'autor es troba dins de la tradició hipocràtica i mediambientalista de les topografies mèdiques. Les dades de l'informe aporten informacions sobre les deficiències higièniques i sanitàries a principis del s. XX. El clima era suau a la població, però hi havia molta humitat que calia erradicar. Badenes creia que les cases no havien d'estar adossades, sinó rodejades de patis i jardins, a fi d'assegurar una completa ventilació. Calia abundància d'aigua i la instal·lació d'inodors. Entre altres aspectes tracta sobre l'eliminació de les aigües residuals, gestió del fem i dels residus sòlids. Calcula les matèries fermentables i perilloses, que s'infiltraven i contaminaven. Es considerava d'importància l'arbrat per contribuir a la depuració de l'ambient. Distribució de l'aigua, alimentació son altres aspectes que es comenten.

Entre les malalties més comunes destacaven les de l'aparell respiratori i digestiu. Així com malalties evitables: raquitisme, tuberculosi, diftèria, pigota, pallola, febre tifoide, estreptocòccia, etc. La població tenia un hospital i l'autor exposa recomanacions a adoptar, tot i les desigualtats entre la població. Al final s'inclou un apèndix i un índex de noms.

IHE

(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Estudio sobre un documento inédito. Se trata de una topografía médica sobre Alzira (si bien no es la primera sobre la población, ya que el doctor Llansol había elaborado otra un siglo antes). Debemos recordar que el género de topografías médicas de poblaciones fue frecuente durante los ss. XIX y XX. Se edita el texto completo redactado por Enrique Badenes quien lo presentó al premio "Iglesias González" celebrado en la Real Academia de Medicina (Madrid) y obtuvo un accésit. El documento quedó oculto en los archivos de la institución. Este y otros fueron instrumentos metodológicos para el reconocimiento de la etiología social y legitimaron un intervencionismo médico en la organización de la vida pública.

El volumen consta de una introducción histórica de Alzira redactada por Aureliano J. LAIRÓN PLA en la cual comenta que era la ciudad más importante de la provincia de Valencia en 1916. Alrededor de este año tuvo una grave crisis económica y social. En 1917 la crisis se agudizó y se paralizó la actividad habiendo muchos problemas con los cítricos; se cerraron los almacenes de confección de naranja.

Se exponen aspectos sobre el origen del premio y sobre la biografía de Badenes, quién además de ser médico se dedicó al periodismo. El proyecto sobre la topografía de Alzira estaba condicionado por los cambios que había mostrado la higiene a lo largo del s. XIX, al evolucionar la preocupación por el medio geoclimático. Se estudiaba la geografía médica y se redactaban memorias de salud pública para conocer la realidad sanitaria de un entorno específico. La primera parte de aquellas memorias exponía la mosografía (situación geográfica y descripción urbanística). La segunda trataba sobre el estudio sociomédico y demográfico (la patología y la higiene social). La última parte analizaba la característica morbosa o patología, acompañada de unos consejos higiénicos.

La obra que aquí se revisa era amplia y mencionaba las enfermedades con la finalidad de solucionarlas. A parte de mesografía hay un capítulo dedicado a las plantas medicinales. El autor se sitúa dentro de la tradición hipocrática y medioambientalista de

las topografías médicas. Las fechas del informe aportan informaciones sobre las deficiencias higiénicas y sanitarias a principios del s. XX. El clima era suave para la población, pero había mucha humedad que era preciso erradicar. Badenes creía que las casas no debían hallarse adosadas, sino rodeadas de patios y jardines, con el fin de asegurar una completa ventilación. Se precisaba agua en abundancia y la instalación de inodoros. Entre otros aspectos trata sobre la eliminación de las aguas residuales, gestión del heno y de los residuos sólidos. Calcula las materias fermentables y peligrosas, que es infiltraban y contaminaban. Se consideraba de importancia el arbolado para contribuir a la depuración del ambiente. Distribución del agua, alimentación son otros aspectos que se comentan.

Entre las enfermedades más comunes destacaban las del aparato respiratorio y digestivo. Así como enfermedades evitables: raquitismo, tuberculosis, difteria, viruela, sarampión, fiebre tifoidea, estreptocócica, etc. La población tenía un hospital y el autor expone algunas recomendaciones a adoptar, a pesar de las desigualdades entre la población. Al final se incluye un apéndice y un índice de nombres.

IHE
(Secretaria de la revista)